

UN ALT CHIP AL LUI TZARA

Volumul de corespondență îngrijit de Mădălina Lascu la editura Tracus Arte oferă cititorului, de la primele sale pagini, o imagine inedită a poetului Tristan Tzara. Prea obișnuiți cu personalitatea artistică rebelă a mentorului, cu discursul său ironic, cinic-jucăuș al manifestelor dadaiste, abia dacă ne-am gândit vreodată cum scria Tzara scrisorile către ai săi. Care să fi fost tonul, vocea din comunicarea familiar-domestică a acestui avangardist recunoscut ca cel mai mare „director de circ” al spiritului bufonesc de la Cabaretul Voltaire din Zürich?

Tocmai această neașteptată întâlnire ne-o oferă ediția îngrijită, atent documentată cu note și traduceri, a doamnei Mădălina Lascu. Nu este puțin lucru, chiar dacă numărul scrisorilor este relativ redus, din pricină că Tzara în intervalul dintre 1924-1959 răspundea familiei cu intermitențe și cu întârzieri. Acestea erau scuzate fie de călătorii, vacanțe și schimbări de domiciliu, fie de o grijă burgheză de a nu anunța vești mai dureroase, întâmplări critice ale tinerei familii a poetului care încerca să aducă părinților și surorii Lucia Maria Hutman cât mai puțină îngrijorare. Din scrisorile lui respiră această adecvare la confortul familiei lăsate în țară, o distanță față de iminența evenimentelor și o distanțare grijulie pentru a comunica mai degrabă ieșirile din criză, rezolvarea situațiilor nedorite, neprevăzute (cum ar fi de exemplu boala și suferința soției sale, suedeza Greta Knutson). Situația în acest confort burghez și în ethosul specific reverberază din scrisorile care aduc amănunte despre evoluția construcției casei din Paris a lui Tzara, locuința care avea să fie atât *acasă*, cuibul domestic, dar și locul unor întâlniri cosmopolite cu pictori și poeți ai avangardei românești și europene. Scrisorile menționează adesea solicitarea din partea lui Tzara a unor obiecte emblematice din perioada copilăriei și a adolescenței, resorturi ale memoriei afective care justificau de fapt că legătura simbolică și morală cu familia (fotografii, covoare) s-a păstrat. Vocabularul scrisorilor lui Tzara este vocabularul destinatarilor, în cea mai mare măsură, poetul revine la spiritul domestic, intim-conformist al așteptărilor mamei sale, care adesea îi reproșează să fie mai atent și să transmită salutări și cumnatului său (soțul Lucicăi, avocatul Hutman). Umorul indirect, gestualitatea „dulce, simpatică și simplută”, ca să-l parafrazăm pe mentorul dadaismului însuși, din anexa-manifest cu nume evident antiburghez, *Cum am devenit fermecător, simpatic și delicios*, fac din scrisorile sale o dovadă că semnatarul scrisorilor este același, dar cu alt chip, cu altă mască. Atunci când trimite scrisori familiei,

redevine Samuel Rosenstock, pentru *Papa* el este „iubite Samică”, „dragă Samicu”, adeseori Tristan, iar pentru *maman* este mai degrabă Sami, Samuel, dragă Samică. Autenticitatea scrisului său nu se pervertește, nu suportă mutații decisive, Tzara are o libertate de adaptare firească, fie că îi scrie lui Papa (adesea concis, fără sofisticare, fără patetism), fie că se adresează mamei sau Lucicăi (cu afecțiune, sollicitudine, conformist uneori), fie că îi scrie Gretei (care îl alintă Loup, Loupi, Mon Loup, *Lupen lilla*, „Petitloup, nous voilà encore en promenade!”, „Tzara, mon cher ours”, „Poupi, Papa, Poète. Paysan & Propriétaire Parisien”, probabil ca răspuns la iubirea lui, scriindu-i mereu în franceză).

Greta îi scrie scrisori lungi, în care îl alintă, precum am văzut, îi povestește despre Christophe, copilul lor, îi solicită pentru ea și pentru Mourmi o seamă de lucruri pentru vremea rece, îl așteaptă: „[Dragă] Pupi, Papa, Poet, Poporan & Proprietar parisian, prea drăguțul și marele meu prieten, atât de afectuos în scrisorile sale, cum nu se poate spune. Mulțumesc pentru cele 2 scrisori, una foarte prețioasă și cealaltă la fel de prețioasă, din punct de vedere sentimental. Mulțumesc pentru cărți. Mulțumesc pentru culori. Mulțumesc pentru tot ce faci pentru mine! Suntem foarte bine amândoi și ne înțelegem, Mourmi & Mama, cu mult calm meditativ”. Relatările ei sunt atât precise, cât și patetice, retorice, pline de efuziune și sentimentalism: „Plouă în rafale, așa cum constată Mourmi cu exactitate. Viața este mică și grandioasă. Croc este mică și Mourmi la fel, arta e mare. Să fii cuminte. La revedere și pe mâine” (p.158). Semnatară alege formule uneori ludice, jocuri de cuvinte, nume de alint, subliniază frazele, marchează prin inserții grafice stări lirice, desenează, folosește majusculele, influențată de tehnicile artistice dadaiste, căci Greta este pictoriță. Filosofoază, solicită diferite servicii din stațiunile balneare europene pe unde se află împreună cu băiatul lor, exprimă polifonic emoțiile ei și ale lui Tzara, se identifică mereu cu jocurile lui Mourmi, probabil răspunde unui discurs similar cu al lui Tristan/ Loupi. Acesta încearcă să facă față tuturor solicitărilor familiare. Ar fi fost interesant să vedem incluse printre corespondența de familie și scrisorile către Greta, în relație cu care „Lupi al nostru exemplarul unic și strălucitor nr 1” (p.158) face toate eforturile să le asigure mamei și fiului securitatea și confortul financiar, moral și afectiv specifice stilului de viață burghez.

Iată că din expresia directă a scrisorilor către familia din România, dar și din expresia indirectă a răspunsurilor absente din volumul de față către Greta, chipul lui Tzara se

PAth XI - Malus Domestica

recompune caleidoscopic. Din vocile celorlalți, ca și din propria corespondență, din perspective dialogice inedite, din unghiuri modulate discursiv, din stări diferite, din bucurii și angoase, din mărunțișuri cotidiene și evenimente semnificative (vizite, plecări, reveniri ale părinților în călătoria de apropiere, de căutare a anulării distanței față de fiul lor, căsătoria lui Tristan, nașterea fiului etc.) putem re-

compune un destin, un Tzara uman și în același timp universal.

*Tristan Tzara, *Corespondență de familie*, Editura Tracus Arte, București, 2018, ediție, traducere și notă introductivă de Mădălina Lascu.